

Marko Vovchok

*Maroessia:
De Ukraineesche
Jeanne D'Arc*

Marko Vovchok

Maroessia: De Ukraineesche Jeanne D'Arc

**Verrijkte editie. Een heldinnenverhaal van moed en
onafhankelijkheid in het Oekraïense landschap**

Inleiding, studies en commentaren van Ruben Koster

Bewerkt en gepubliceerd door Good Press, 2022

goodpress@okpublishing.info

EAN 4064066072728

Inhoudsopgave

[Inleiding](#)

[Synopsis](#)

[Historische context](#)

[Maroessia: De Ukraineesche Jeanne D'Arc](#)

[Analyse](#)

[Reflectie](#)

[Gedenkwaardige citaten](#)

[Aantekeningen](#)

Inleiding

[Inhoudsopgave](#)

Te midden van dreiging en ontwrichting toont één vastberaden stem hoe ver moed kan reiken. Met *Maroessia: De Ukraineesche Jeanne D'Arc* wordt de lezer binnengeleid in een verhaal waarin een ogenschijnlijk gewoon meisje het morele middelpunt wordt van haar gemeenschap. De aandacht verschuift niet naar grote veldslagen of staatszaken, maar naar de spanning tussen plicht en barmhartigheid, tussen de roep van het eigen geweten en de eisen van de omgeving. Het boek biedt geen triomfantelijk heldenepos; het ontvouwt een behoedzame tocht langs momenten van keuze, waarin dapperheid niet schuilt in bravour, maar in de bereidheid stand te houden wanneer de wereld begint te wankelen.

Het werk wordt doorgaans gesitueerd binnen de negentiende-eeuwse Oekraïense literatuur en draagt de naam van Marko Vovchok, het pseudoniem van een toonaangevende auteur uit die periode. Vovchok publiceerde proza dat wortelt in het dagelijks leven en schreef zowel in het Oekraïens als in het Russisch; de Nederlandse titel positioneert de protagonist nadrukkelijk als een Jeanne d'Arc-figuur. *Maroessia: De Ukraineesche Jeanne D'Arc* is literaire fictie, met Oekraïne als herkenbare achtergrond. Zonder zich vast te pinnen op één historisch dossier, roept het boek een wereld op waarin gemeenschap, land en taal tastbaar zijn, en waar persoonlijke keuzes publieke weerklank krijgen.

De premisse blijft eenvoudig en daardoor des te indringender: een jonge vrouw groeit in een tijd van druk uit tot moreel ijkpunt voor de mensen om haar heen. We volgen haar in beslissende momenten die geen spectaculaire wendingen nodig hebben om gewicht te krijgen. De vertelling hanteert een heldere, economisch geschreven stijl die nabij is zonder sentimenteel te worden, met een sobere lyriek die aan volksvertellingen herinnert. De toon is ernstig, maar niet somber; de stem is betrokken, maar beheerst, waardoor de lezer voortdurend wordt uitgenodigd om te luisteren, te wegen en mee te groeien met de verantwoordelijkheid die zij draagt.

Uit deze beheerst opgebouwde vertelling doemen thema's op die elkaar onder spanning houden: individuele moed tegenover collectieve verwachting, loyaliteit tegenover rechtvaardigheid, en de prijs van verantwoordelijkheid tegenover de noodzaak van hoop. De figuur van Maroessia laat zien hoe leiderschap kan ontstaan uit zorg, niet uit macht; hoe trouw aan waarden zich vormt in kleine, consequente daden. Even belangrijk is de vraag hoe verhalen een gemeenschap bijeenhouden: welke herinneringen worden gekoesterd, welke pijnen verzwegen, en wat betekent het om te spreken namens anderen. Het boek verkent daarmee niet alleen heldhaftigheid, maar ook de grenzen en gevaren van mythologisering.

Juist daardoor blijft het boek actueel. In tijden van maatschappelijke onzekerheid en polarisatie spreekt de nadruk op gewetenskeuzes, civiele moed en verantwoordelijkheid tot verbeelding. Het herinnert eraan dat morele helderheid zelden als manifest arriveert, maar

wordt getest in alledaagse confrontaties met angst, gemakzucht of vermoeidheid. Dat de protagonist een jonge vrouw is, voegt een hedendaags gesprek toe over gender en leiderschap, zonder dat de vertelling tot pamflet verwordt. Voor moderne lezers biedt het werk een kader om na te denken over veerkracht, zorg en gemeenschapsvorming wanneer instituties wankelen en de toekomst meer vragen dan antwoorden stelt.

Een deel van de aantrekkingskracht schuilt in de manier waarop Vovchok spanning en nabijheid doseert. Beschrijvingen zijn economisch en zintuiglijk, het tempo zorgvuldig, zodat elke beslissing licht werpt op karakter en context. De vertelling vindt een evenwicht tussen de intimiteit van een persoonlijk lot en de ruimere contouren van een gemeenschap, zonder dat het één het ander overvleugelt. Daardoor leest het boek zowel als karakterstudie als als morele parabel. De prozaïsche helderheid – zonder retorisch vertoon, maar met aandacht voor ritme – houdt de lezer dicht bij de ervaring, niet bij abstracte stellingen of historische verklaringen.

Wie zich laat meenemen door Maroessia: De Ukraineesche Jeanne D'Arc ontdekt een tekst die uitnodigt tot bedachtzaam lezen: langzaam, aandachtig, met ruimte voor de echo's tussen de regels. Het boek is toegankelijk voor liefhebbers van negentiende-eeuwse literatuur en lezers die geïnteresseerd zijn in morele dilemma's, leiderschap en gemeenschapszin. Het is tegelijk een kennismaking met een invloedrijke stem uit de Oekraïense traditie. De blijvende waarde schuilt in de combinatie van eenvoud en gewicht: een verhaal dat klein begint en groot

doorwerkt, dat niet pretendeert álles te zeggen, maar juist daardoor lang nablijft en tot herlezing uitnodigt.

Synopsis

[Inhoudsopgave](#)

In het negentiende-eeuwse proza van Marko Vovchok, in het Nederlands bekend als *Maroessia: De Ukraineesche Jeanne D'Arc*, ontvouwt zich het portret van een dorpskind dat opgroeit in het ritme van veldwerk, liederen en familierituelen. Vanuit de belevingswereld van Maroessia ontstaat een intiem beeld van gemeenschap en landschap voordat de storm van geweld zichtbaar wordt. De vertelling weeft huiselijke scènes met vage berichten uit de verte, zodat het alledaagse gewicht krijgt tegenover naderend onheil. Wat begint als een geschiedenis van opvoeding en belofte, bereidt een innerlijke ruimte voor waarin vragen naar plicht, moed en verbondenheid wortel schieten.

Wanneer geruchten zich verdichten tot tastbare dreiging, verandert de sociale temperatuur van het dorp. Reizigers brengen schuwe nieuwsflarden, markten worden stiller, en families herzien hun taken in het licht van onzekerheid. Ouderen pleiten voor behoedzaamheid en volharding, terwijl jongeren de taal van eer en daadkracht proberen. Maroessia luistert meer dan zij spreekt; door haar ogen ziet de lezer hoe kleine gebaren—een gedeelde broodkorst, een korte blik over de velden—het draagvlak van een gemeenschap vormen. De contrapunten van angst en standvastigheid tekent Vovchok met sobere trekken, waardoor het conflict minder spektakel en meer morele druk wordt.

Een concrete oproep tot handelen brengt de bredere onrust tot in de beslotenheid van Maroessia's kring. De

afwezigheid van vertrouwde beschermers, de schaarste aan nieuws en het acuut worden van beslissingen verschuiven de focus van wachten naar doen. Maroessia raakt betrokken bij een opdracht die klein lijkt in gebaar, maar groot is in risico en reikwijdte. De weg leidt haar buiten de geborgen grenzen, langs rivieren en steppewegen, door seizoenen die evenzeer beproeven als dragen. Vovchok doseert spanning in ontmoetingen en oponthoud, zodat het traject zowel geografisch als moreel een verplaatsing wordt.

Onderweg ontmoet Maroessia figuren die elk een facet tonen van overleven en verantwoordelijkheid. Een zwijgzame reiziger die vooral voorziet in stilte, een gezin dat gastvrijheid weegt tegen gevaar, ambachtslieden die werk en waardigheid verzoenen met zuinigheid: uit elk contact destilleert de vertelstem een les zonder haar te benadrukken. Tegelijkertijd dwingen schermutselingen en controles haar tot vindingrijkheid en zelfbeheersing. De episode-achtige structuur verstrengelt groeien en handelen, en bouwt een psychologisch profiel dat niet berust op uitzonderlijke kracht, maar op uithoudingsvermogen, opmerkzaamheid en de discipline om te kiezen wanneer spreken, wachten of doorzetten nodig is.

De lijnen van het persoonlijke traject kruisen geleidelijk de stromen van een grotere beweging. Waar geruchten ooit volstonden, verschijnen nu gezichten met verhalen van verlies, verdediging en hoop. In een scharniermoment leidt de opdracht Maroessia naar een knooppunt waar individuele keuze samenvalt met collectieve richting. Zonder de uitkomst te anticiperen, schuift de verteller de nadruk naar afwegingen: waar ligt de grens tussen trouw aan huis en

trouw aan een zaak, hoe verhoudt eigen veiligheid zich tot het risico van één noodzakelijke stap? De stilte voor de mogelijke storm krijgt een gewicht dat woorden nauwelijks dragen.

Wat volgt, wordt niet in triomf of tragedie gesmoord, maar uitgewerkt als een nuchtere berekening van kosten en betekenis. De terugkeer—of het nu naar een plek, een verantwoordelijkheid of een nieuw besef is—maakt zichtbaar wat het conflict heeft veranderd in mensen en patronen. Verlies krijgt vorm in lege stoelen en verschoven routines; veerkracht in herstelde ritmes en gedeelde arbeid. Maroessia's groei is voelbaar aan de scherpte van haar waarneming en de rust van haar besluiten. De vertelling blijft dicht bij de concrete wereld, en laat de lezer de gevolgen afmeten zonder de sluier volledig op te lichten.

Als verhaal dat in titel en toon verwijst naar een Jeanne d'Arc-figuur, onderzoekt het boek hoe moed ontstaat uit zorg, gehoorzaamheid en verantwoordelijkheid, eerder dan uit grandeur. Vovchok koppelt een kinderlijke blik aan volwassen vragen over gemeenschap, recht en plicht, en maakt van een lokale ervaring een herkenbare meditatieve beweging over identiteitsvorming. De blijvende resonantie schuilt in die combinatie van specifieke plaats en algemene inzet: hoe een individu, nauwelijks zichtbaar in de maalstroom van gebeurtenissen, toch richting kan geven. Daarmee blijft Maroessia meer dan een episode; het wordt een kader om veerkracht en solidariteit te blijven denken.

Historische context

[Inhoudsopgave](#)

Maroessia: De Ukraineesche Jeanne D'Arc verwijst naar een verhaal dat zijn oorsprong heeft bij de Oekraïense auteur Marko Vovchok (1833–1907), het pseudoniem van Maria Vilinska. Vovchok schreef in het Oekraïens en in het Russisch; haar debuutbundel Narodni opovidannia (1857) gaf het Oekraïense dorpsleven en de volksmond een centrale plaats. Het verhaal over het meisje Maroessia bereikte in de late negentiende eeuw een breed Europees publiek via vertalingen en bewerkingen, onder meer in het Frans door de uitgever P.-J. Stahl (Hetzel). Het behoort tot de historische-heroïsche proza die leunt op volksvertellingen en de leefwereld van de steppegemeenschappen evoceert.

Het decor van Maroessia ligt in de Oekraïense steppezone, waar in de zeventiende en achttiende eeuw grensconflicten, kozakkenoorlogen en invallen elkaar afwisselden. De regio lag tussen het Pools-Litouwse Gemenebest en de Krimse Kanaat, met de Zaporozjische Sich als militair-sociaal centrum van de kozakken. Dorpen organiseerden zich rond landbouw, ruitery en orthodoxe parochies, terwijl wachtdiensten en schansen het dagelijkse bestaan bepaalden. Deze grensrealiteit, met snelle mobilisatie en collectieve verdediging, vormt de herkenbare achtergrond voor verhalen waarin lokaal initiatief, trouw aan gemeenschap en offers voor het algemeen belang centraal staan, zonder dat de tekst zich tot een enkel historisch incident beperkt.

De voornaamste institutionele kaders die de wereld van de vertelling bepalen, zijn de Zaporozjische Sich (met haar verkiezing van leiders en militaire raden), de geregistreeerde kozakkenregimenten in dienst van het Gemenebest, en de dorpsgemeenschap (hromada) die landbouw, rechtspraak en zorg organiseerde. Daarnaast speelde de oosters-orthodoxe Kerk een bindende rol via parochies en broederschappen. Communicatie verliep door koeriers, wachttorens en markten; nieuws en herinnering circuleerden via liederen en dumy. Het is deze infrastructuur van collectieve besluitvorming, volksrecht en religieuze rituelen die het morele kompas en de sociale cohesie levert waartegen individuele daden betekenis krijgen.

De conflicten die het historische referentiekader bepalen, omvatten de kozakkenopstanden tegen de Poolse heerschappij, met als meest invloedrijke de opstand onder Bohdan Chmelnytsky (1648-1657), en de herhaalde invallen van de Krimse Tataren in de steppegebieden. Ook de alliantieverschuivingen na de Raad van Perejaslav (1654), waarbij een deel van de kozakken het beschermheerschap van de Moskouse tsaar zocht, veranderden machtsverhoudingen en frontlijnen. De voortdurende druk van Ottomaanse en Tatarse slavenraids, en de adelspolitiek van het Gemenebest, vormden de concrete dreigingen die in volksverhalen worden geconcentreerd tot herkenbare beproevingen voor gemeenschappen en hun jongeren.

De literaire context van Vovchok is die van de negentiende-eeuwse Oekraïense nationale ontwaking. Taras Sjevtsjenko's Kobzar (vanaf 1840) stimuleerde aandacht voor taal en volkstraditie; het tijdschrift Osnova (1861-

1862) bood een platform voor Oekraïense literatuur en debat. Vovchoks proza, geprezen door tijdgenoten, werd via Ivan Toergenjev en andere bemiddelaars snel onder Russische en Europese lezers verspreid. Zij woonde en werkte periodes in Sint-Petersburg, Duitsland en Frankrijk, en vertaalde uit het Frans naar het Russisch. De internationale circuits van tijdschriften, salons en uitgeverijen maakten het mogelijk dat een Oekraïens verhaal als Maroessia buiten de regio bekend werd.

Taalpolitiek en censuur in het Russische Rijk vormden tegelijk een rem en een prikkel voor dergelijke circulatie. De Valuev-circulaire (1863) en het Ems-oekaze (1876) beperkten het drukken en importeren van Oekraïenstalige publicaties, vooral op religieus en educatief terrein. Auteurs weken daarom vaak uit naar het Russisch of buitenlandse uitgaven. In West-Europa presenteerden uitgevers als Hetzel het materiaal in bewerkte, didactische vorm voor jongeren, met herkenningpunten voor een breed publiek. De ondertitel “Jeanne d’Arc” in vertalingen kaderde de Oekraïense heldin in een vertrouwd Europees patroon van patriottische zelfopoffering, zonder de lokale kleur en context te verliezen.

Het genderperspectief is historisch relevant. Negentiende-eeuwse debatten over vrouwenonderwijs en burgerdeugd liepen parallel aan de herwaardering van volkscultuur. Vovchok stond bekend om krachtige vrouwelijke protagonisten en het moraliseren vanuit het dagelijks leven van de boerenstand. Europese uitgevers en recensenten legden graag parallellen met Jeanne d’Arc om vrouwelijke moed in oorlogstijd te typeren. In de Oekraïense

folklore bestaan bovendien figuren als Marusja Bohuslavka, die gevangenen bevrijdt—een voorbeeld van vrouwelijke initiatiefkracht in collectieve herinnering. Deze tradities verleenden geloofwaardigheid aan een jeugdige heldin die de gemeenschap dient.

Maroessia weerspiegelt en bekritiseert haar tijd door volksagency, lokale solidariteit en religieuze en morele overtuiging centraal te stellen, terwijl zij het lot van grensbewoners onder grootmachtpolitiek zichtbaar maakt. Het verhaal gebruikt een verleden vol kozakkenoorlogen en invallen om actuele negentiende-eeuwse vragen te spiegelen: nationale identiteit, sociale rechtvaardigheid na de afschaffing van de lijfeigenschap (1861), en de rol van vrouwen in publieke deugd. Tegelijk toont de transnationale receptie—van Oekraïens/Russisch origine naar West-Europese jeugduitgaven—hoe culturele bemiddeling thema's herkadert zonder hun historische kern te verliezen. Spoilers worden hier vermeden; de nadruk ligt op context en betekenis.

MAROESSIA: DE UKRAINEESCHE JEANNE D'ARC

Hoofdinhoudsopgave

P. J. Stahl

Maroessia

De Ukraineesche Jeanne d'Arc

Tweede druk Geheel herzien door A. C. Slop Met 62
illustratiën naar teekeningen van Th. Schuler

D. Bolle—Rotterdam

I.

Een onbekend reiziger.

II.

De kleine Maroessia.

III.

Een roovergeschiedenis.

IV.

De vlucht.

V.

Een ontmoeting.

VI.

Bij den ouden Kniesj.

VII.

Op dezelfde plaats.

VIII.

Het ontwaken van Iwan.

IX.

De ware Kniesj.

X.

Het weerzien.

XI.

Woorden en muziek.

XII.

Men nadert.

XIII.

De hetman zwicht.

XIV.

Ontmoetingen.

XV.

Op het water.

De geschiedenis van den kreeft.

XVI.

Te Gadiatsj.

XVII.

Speel niet met dolken!

XVIII.

Het gelukkige jaar.

Kerstmis.

En daarna...

XIX.

Laatste kransen.

XX.

De doorboorde zakdoek.

XXI.

Gloria victis!

P. J. Stahl

[Inhoudsopgave](#)

MAROESSIA

[Inhoudsopgave](#)

De Ukraineesche Jeanne d'Arc

Tweede druk

Geheel herzien door

A. C. Slop

Met 62 illustratiën naar teekeningen

van

Th. Schuler

D. Bolle—Rotterdam

[Inhoudsopgave](#)

I.

Een onbekend reiziger.

Inhoudsopgave

Ik zal u eens iets vertellen, dat heel lang geleden in de Ukraine is voorgevallen, en wel in een vergeten, maar frisschen en bekoorlijken hoek van deze landstreek.

Ik houd veel van die streken, waarover men weinig spreekt, die de vreemdeling niet bezoekt, die men aan zich zelf overlaat, die haar schuilplaatsen en haar geheimen, haar groote smarten en haar eenvoudige genoegens voor zich houden. De geschiedenis van die streken is meestal niet bekend. Men ontmoet er, wat men nergens anders

vindt: zaken en menschen zijn er nieuw[1q]. Die landen hebben,—zonder het aan iemand te zeggen,—soms ook hun helden, waarachtige helden.

Ik houd ook veel van helden,—vooral als zij er zich niet op beroemen, dat zij 't zijn,—als zij eerlijk en oprecht zijn, als zij groote dingen doen, zonder luidkeels te roepen: “Kijk eens aan! dat heb ik nu gedaan! Onthoudt mij mijn belooning daarvoor niet!” maar alleen omdat zij niet anders zouden kunnen dan heldhaftig te zijn.

Welnu, in dat afgelegen hoekje van de Ukraine stond vroeger een huis, dat precies gebouwd was als andere buitenhuizen; en dit huis werd bewoond door een kozak, Danilo Tsjabane, en zijn gezin.

Men verwarre de kozakken uit de Ukraine niet met die van den Don, met die mannen met hun zware baarden, hun woeste oogen, hun ruwe taal en hun onbeschofte manieren; zij lijken daar heelemaal niet op.

De bewoners van de Ukraine laten hun baard pas groeien, als zij vijftig jaar zijn. Daaruit volgt, dat men in dit land alleen maar grijze baarden of geen baarden ziet. De jongeren hebben snorren, evenals de Polen. De bewoners van de Ukraine zijn groot, stevig en fors gebouwd. Zij hebben voor 't grootste deel regelmatige gezichtstrekken, keurig gepenseelde wenkbrauwen, groote oogen, en een kalme, edele, eenigszins strenge gelaatsuitdrukking, die wel eens somber schijnt.

In den tijd, toen de Ukraine een republiek was, zag zij zich gedurende verscheidene jaren tusschen twee vuren geplaatst: Rusland en Polen. Men zou zelfs kunnen zeggen; “tusschen vier vuren,” als men de Turken en de Tartaren

meetelde. Eindelijk had deze republiek, omdat zij het met de Polen niet eens kon worden, de “broederlijke” voorstellen van Rusland aangenomen.

“Wij zijn te zwak om met onze naburen te blijven vechten. Wij hebben den oorlog tot dusverre met roem gevoerd; maar wij zullen tenslotte toch moeten verliezen. Rusland stelt ons een verbond voor. Laat ons dit aannemen.”

Zoo dacht en sprak het oude opperhoofd Bogdan Kmielnitski^[1], en het volk had zijn raad opgevolgd.

In het eerst ging alles goed. Vrijheid, gelijkheid, broederschap: de Russen eerbiedigden dat alles; maar langzamerhand kwam er verandering in den staat van zaken^[3q].

Danilo Tsjabane en zijn gezin. Blz. 2.

Na verloop van nog geen jaar had het volk genoeg redenen om tegen zijn opperhoofd Bogdan te zeggen: "Wat hebben wij gedaan?"

Toen de oude Bogdan dit hoorde, huilde hij, naar men zegt, voor het eerst van zijn leven.

“Laat ons een poging doen om het gedane te herstellen,” zei hij; maar hij slaagde er niet in en stierf van verdriet.

Na zijn dood had de Ukraine veel beproevingen te doorstaan. Zij werd in twee partijen verdeeld: de eene was nog altijd voor Rusland, de andere hield het met Polen.

Maar er was ook een derde partij ontstaan. Deze was voor de volstrekte onafhankelijkheid van de Ukraine. Ongelukkig was die partij niet talrijk. Op het tijdstip dat de zaken zoo staan begint ons verhaal.

De kozak Danilo Tsjabane dan, bewoonde met zijn gezin een huis op het platteland.

Danilo had dit huisje geërfd: zijn vader, die het van zijn vader gekregen had, die het ook weer van den zijnen had gekregen, had het hem bij zijn overlijden nagelaten. Ik weet niet, hoevele geslachten van de Tsjabanes daarin wel gewoond hadden.

Het huis was, daar het tusschen een onafzienbare steppe en een uitgestrekt bosch, tusschen een diepe rivier en een grasrijke weide, tusschen een hoogen berg en een frissche vallei stond, prachtig gelegen en mooi gebouwd.

In het noorden strekte zich een eindelooze steppe uit. Men zou gezegd hebben, dat het een oceaan van groen was, met bloemen bezaaid. In het zuiden verhieven zich de bergen, nu eens met boomen begroeid en groen gekleurd, dan weer kaal en steenachtig. De vallei, waarin geen rijwegen en zelfs geen voetpaden te zien waren, strekte zich aan den oostkant uit. De rivier, waarvan het water eene blauwachtige tint had, besproeide de weide.

En bij dat alles, hadden de bewoners van het huisje, om hun geluk volmaakt te voelen in hun nabijheid goede burens en trouwe vrienden.

Op feestdagen ontving het gezin van Danilo Tsjabane verscheidene bezoekers. Nu eens was Semene Vorosjilo de eerste, die kwam, dan weer Andry Kroek, of ook hoorde men reeds in de verte de heldere en welluidende stem van Hanna, die zoo hartelijk kon lachen, of zag men het kleine schuitje van Wassiel Grime aanleggen. En na deze kwamen er nog vijf, soms wel tien anderen, mannen en vrouwen, jongens en meisjes, ook wel kinderen en zelfs grijsaards; want iedereen was er op gesteld, Danilo te bezoeken.

Op het oogenblik waarop ons verhaal begint heerschte er, zooals we reeds gezegd hebben, overal in de Ukraine groote verwarring.

Het land, aan den eenen kant door de Russen begeerd, aan den anderen door de Poolsche aristocratie, van beide kanten verpletterd, was in vollen opstand en betreurde zijn verloren onafhankelijkheid diep. De Ukraine was door de Russische troepen overstroomd. Het opperhoofd van de Moscovitische party werd met gunsten en geschenken van den Czaar overladen; het opperhoofd van de Poolsche partij had zich in een stad versterkt en noodigde alle vrienden der vrijheid uit, zich bij hem aan te sluiten.

Het was moeilijk partij te kiezen...

Er was een samenkomst ten huize van Danilo Tsjabane. De avond was somber, de gasten waren in gedachten verzonken. De aanvoerders zelf hadden moeite om een vroolijk gezicht te zetten. Men keek elkander meer aan, dan

men met elkaar sprak. Het was duidelijk te zien, dat allen onder dezelfde zorgen gedrukt gingen.

Van tijd tot tijd richtte men enkele vragen tot Andry Kroek: “Waren de muren van Tsjigirine stevig genoeg om een aanval te weerstaan? Was er op de verdedigers wel staat te maken? Als men de laatste proclamatie van het opperhoofd nog eens voorlas? Er waren er die er niets van wisten. Had hij ook gehoord, of er zich veel vrijwilligers aanmeldden?”

Andry Kroek, die blijkbaar zeer goed over al die dingen ingelicht was, antwoordde zonder eenige aarzeling. Hij beschreef de wallen, de grachten, de poorten en de schansen van Tsjigirine, als iemand, die er geweest is en dat alles meer dan eens gezien heeft, en wel nog niet zoo lang geleden.

Terwijl de mannen praatten, stonden de spinnewielen stil: de vrouwen luisterden in angstige spanning. En als de mannen zwegen en rookten, wisselden zij op fluisterenden toon een paar woorden.

“Alweer een slag bij Welika,” zeide er een.

“Hoeveel doden?” vroeg Mogila.

“Men heeft Terny in brand gestoken; de huizen zijn niet meer dan een puinhoop, en het dorp Krinitza staat nog in brand.”

“Weet je ook,” zei een meisje, “weet je ook, of...”

Maar verder kwam ze niet; tranen kwamen in haar oogen, en moedeloos liet zij het hoofd zinken.

Een oude vrouw, met een bruinen doek om het hoofd, waaruit weelderige grijze lokken te voorschijn kwamen, met

een koud en streng gezicht, waarin twee groote zwarte oogen als sterren fonkelden, zei:

“Mijn zoons zijn allen dood. Ik sta alleen op de wereld. Zij zeiden allen: ‘Wij trekken ten strijde,’ en ik keek ze aan, zeggende: ‘Goed, kinderen!’ en zij voegden er bij: ‘De Ukraine zal haar onafhankelijkheid herkrijgen!’ en ik antwoordde nogmaals: ‘Goed, kinderen!’ Alle drie zijn zij op het slagveld gebleven, en de Ukraine is nog niet vrij!”

“Ach,” zei een jonge vrouw, “men laat zich doodschieten, en men heeft nog niets gewonnen. Als men nog maar bij zich zelf kon zeggen: ‘Ik sterf, maar ik laat aan de anderen de taak over, waarnaar ik heb gestreefd.’”

De oude vrouw viel haar in de rede.

“Je hebt mij niet begrepen. Als er sprake van het vaderland is, dan onderhandelt men niet, dan zegt men niet bij zich zelf: ‘Zal ik slagen?’ maar: ‘Het is mijn plicht,’ en men gaat ten oorlog. Als men gedood wordt, heeft men een gelukkigen dood; goed te sterven is een beter lot dan slecht te leven. Mijn zoons hebben zoo gehandeld. Als zij nog eens ten strijde konden trekken, zouden zij het weer zoo doen.”

“Je hebt gelijk,” zeiden verscheidene vrouwen.

Anderen zeiden niets, maar begonnen zacht te huilen. De kinderen waren ook terneergeslagen. Zij speelden niet, zij praatten of lachten niet, maar zaten, heel stil, in de hoeken van de kamer, terwijl zij naar de groote menschen keken en naar hun gesprekken luisterden.

Een klein, heel klein meisje, met blond haar, met groote, frissche fonkelende oogen en lippen, scheen de eenige, die geheel in haar eigen gedachten verdiept was. Zij nam